

Gers, Bigorra i Bearn *estout, estourà*, fr. *êteule*, a les Glosses de Reichenau *stulus* (veg. DCEC, s. v. *rasstrojo*, nota 7): el compost *bat-estoll, ploure a-*, començaria per significar 'ploure a rostoll-batent, fins a tòrcer el rostoll'.

Batavent. Batibull [fi del S. XIX, Narcís Oller, Pere Coromines]: «ja el podeu pensar, el *batibull-farina* del patacol!», exclama el «peça» pres com a anarquista, en les *Presons Imag.*, en descriure com l'agafà la policia en una sala de ball; ⁴⁰ un compost enterament paral·lel existeix en els parlars italians i rètics: romanesco *battibujo* «subbuglio» (Ang. Prati, *DizEtim.*, s. v. *bugliare*), piemont. *batiböj* id (Rohlf, *It. Gr.*, § 1000), que s'ha usat fins i tot com a italià *battibuglio* (no corrent en toscà, i no admes per Petrocchi però sí per Tommaseo, cf. *garbuglio*), engadinès *battibuog* (amb cita d'altres formes dial. it. en el *Diz. R. Grischun*, Pl.-Schorta, s. v.) ⁴¹ *Baticor* [1460, *Spill*], usat localment en el Principat (J. Ruyra, *O. C.*, 378a), Mall i Eivissa, ⁴² i des del català passà al castellà antic ja abans de 1250. ⁴³

Baticul [1466] 'fart de llenya', Tortosa o Ebre (Arabia, *Miscellània Folklorica*, 163); «azotaina, zurra», eivissenc (Pérez Cabrero); 'natjada (*batecul*, Faustí Barberà, valencià, *Boll. del D. Ll. C. VII*, 424); ²⁵ com a mot nàutic a St. Pol de Mar 'anella que es fa en el centre d'una corda, lligada als dos costats de la barca, a dalt de proa, a la qual es clava el botoló' (1929), variant *batcul*; *batcular* 'pegar una natjada' mall., en la dita més aviat sarcàstica, predilecta de Mn. Alcover: «Que tenguen una mica de paciència, idò, els nostres amics, que la Mare Priora en tenia i la *batculaven!*» (BDLC XI, 64).

Batifulla [Ss. XVI-XVII, Rúbriques de Bruniquer; *batifulles* o *batifullers*, gremi barceloní, S. XVI, *Careta, Barbr.*, 307], des d'on passà a l'arag. ant. *batifulla* [1625], DCEC I, 428a7, i des del català probablement fou imitat pel cast. *batiboja* [1495, Nebr.]; ⁴⁴ sembla córrer també o haver corregut una variant *batifull*; ⁴⁵ *batifuller* [1575, On. Pou, «bractearius», *The. Pu.*, 162]; ⁴⁶ *batifullar* [1507?, Nebr.]. *Batimans* [Pin i Soler, tarrag.]. *Batipala. Batipega*.

Batiport [1465; inv. Drassanes, a. 1489, Moliné, *Consolat*, 369-70]; ⁴⁷ d'on el manllevà el castellà *batiporte* [1720, DCEC I, 427]: a causa de la seva posició, la porta del *batiport* es tanca de cop, automàticament: la terminació masculina s'explica potser per un matis diminutivitzant (paral·lel a *portell-portella*, *llagost-llagosta*, *porró-porróna*, etc.), si no és que en l'origen es formà com a derivat postverbal de *bati-* ⁵⁰ *portar*.

Batistot tort. i val. «trastorno, desmayo, pataleta» (Lamarca, *Dicc. ValCast.*) ⁴⁸ Sembla ser una catalanització de l'oc. ant. i dial. *batestau*, fr. ant. *batestal* «combat, dispute, rixe, querelle» (d'on deu ser manlleu Arbedo *battosta* «disgrazia, rovescio di fortuna» i l'it. antiq. i provincial *battostare*), i les altres formes dialectals fr., oc., fr-prov. i alt-italianes aplegades en el FEW I, 293b; en passar al català *-au* es catalanitzà en *-ot* i de passada el mot canvià *-est-* en ⁶⁰

-ist- per influència de *batista*. Wartburg declara ignorar què és *-estau*, *-estal*: crec que es tracta del germanisme, o més aviat pre-romanisme, STALLO- 'lloc d'estada, establia' (oc. *estal*, *-au*, fr. *estal*, REW, 82.19); altrament cf. el cat. *bastarral, rabastal, terrabastall*, que sembla haver nascut com un compost semblant, potser en el sentit de 'mal-entreços' amb repercussió, ⁵ **batrestal*, anaptixi i metàtesis.

¹ «Cando *bate* o sol no lombo dun burro», «*baten* o cabezal do cadaleito contra o pé das cruces de pedra», Castelao, *Escolma Dón.*, 145.25, 125.21. —

² Més en la bibliografia d'aquest, i cf. Holder I, 138; III, 815, 619; i Whatmough, *Dial. of Anc. Gaul*, p. 146. — ³ Sobretot és gran el paral·lelisme amb aquest, que té *-TTERE* amb *TT* doble en totes les llengües romàniques fins el català, a l'E. i al N., però *FUTERE* amb *-T-* senzilla en castellà i portuguès (port. i cast. ant. *foder*, cast. *joder*). Ara bé en el cas de *BATTUERE* degué haver-hi hagut un duplicat paral·lel, com ens mostra el derivat *BA(T)TUACULUM*, que apareix amb *-d-* (de *-T-* simple) en les dues llengües de l'Oest de la nostra (*badajo*, port. i gall. *badallo* o *badalo*) però amb *-TT-* en les formes gallo-romàniques, catalana, italiana (*batall*, *batall*, etc.). Això sembla indicar que tots dos verbs tingueren primer *-T-* simple davant la *-j-* i després duplicaren la consonant o eliminaren la *-u-*, amb algunes nivellacions parcials. — ⁴ Walde-P. II, 136-7; Walde-H.; Dottin, *L. Gaul.*, 232; Holder, *l. c.*; i decididament Pok., *IEW*, 111. — ⁵ Nom que havia escapat a les primeres recerques de l'especialista màxim del gàlata, Leo Weisgerber, i que trobat per aquest darrerament ha estat publicat pel seu deixeble Horst Schmitt, en *IdgF* LXXXIV, 1969, 209 (ja deia alguna cosa en aquest sentit en *ZCPH*. xxvi, 1957, 145n.). Els altres noms coneguts del gladiador són també cèltics: en gàlata i en hispano-cèltic tenim documentat *trincus*, de la mateixa arrel cèltica per a 'tallar' d'on ha sortit el nostre *TRENCAR*, veg. aquest article, i mentrestant l'article *TRANZAR* del *DECH* i ja el del *DCEC*. El mateix mot *gladiator* és derivat del ll. *gladius* = *GLAVI*, un altre cèltisme del llatí. — ⁶ La diferència de menor vitalitat que hem notat entre *BATTERE* castellà-portuguès, i el seu confrare de les altres llengües romàniques, pot venir ja de la mena diferent de cèltic (més arcaica i més mixta) que està a la base d'aquestes dues i de les altres llengües romàniques. Però notem que *COMBATTERE*, en canvi, és tan viu en hispano-portuguès com pertot. Ni **COMBATTUERE* ni **COMBATTERE* no estan, però, documentats en llatí. L'arrel *BAT-* 'colpi' no pertany al cèltic insular; els mots d'aquest origen en britònic són manlleus del romànic, com proven Pedersen (*VglGrKSpr.* I, 235) i Loth (*RCelt.* xviii, 99). — ⁷ No hi ha indicis clars, ni acord, pel que fa a la resta. Pok. uneix amb ll. *fatuus* i amb un grup eslavogermànic gens segur, en una forma que em sembla forçada. Meillet-Ernout i els altres, en general, no accepten la relació suggerida amb irl. *mitjá*